

6018 IN DOMINE JESU.

Disputatio Philosophica
exhibens quædam

THEOREMATA.

Quam

Approbante Venerando & Amplissi-
mo Philosophorum Senatu in Alma
Academia Aboënsi,

DIRECTORE

Viro Reverendo & Præclarissimo
DN. M. ABRAHAMO GEORG.
TAWONIO Phys: & Botan. Prof. P.
Celeberrimo, nec non p.t. Philos: Facult:
Decano spectatissimo, Præceptore, Fautore & Pro-
motore suo, summâ observantiâ ju-
giter colendo.

Pro gradu & honoribus Magisterij obti-
nendis, placida judicantium φιλοσό-
φων περίσσει credit,

JACOBUS ABR: EURENIUS ANG.

Ad diem 15. Septemb. Anno. 1655.
horis locovè consuetis.

A B O Æ,

Excusa à PETRO Hanson/ Acad. Typog.

Admodum Reverendo in Christo Patri

DN. M. PETRO STEU-
CHIO. Borealiū Regionū &
Iemlandiæ superintendenti meritissi-
mo, Consist: Hernosand: Præsidi emi-
nentissimo, & ejusdem Civitatis ac Ze-
broësiū Pastori vigilantissimo Mc-
cœnati & studiorum suorum Pro-
motori æternâ animi reverentiâ
devenerando.

*Hasce paginulas submissè dedico & S. P. divi-
nitùs precor.*

AXe sub arctoâ fœde Borealia Tempe,
Quàm procul à Sanctis errabant fontibus olim
Jfraëlis, lucos & numina vana colebant,
Vani demonstrant validè primordia cultûs:
Ast tandem sophiæ cœlestis dogmata Diva
Cœperunt sensim revirescere crismate sacro;
Quantò magis floret nunc Angermannica tellus,
O Reverende Pater Temet Doctore nitente;
Fas est ut Temet veneretur Clericus ordo:
Fas est utq; Tibi surgant Heliconis Alumni;
Quippè tuâ curâ nunc nunc Hernodia splendet
Præclaris VIRIS, florer Themidosq; Catervâ
Salve igiturq; Gregis Præsuli ductorq; sacrati!
Vive, vireq; vige decus immortale Thaliæ!
Veve diu Cœtus Christi venerande Sacerdos!
Quodve ut procedat faxit Deus almus Olympi.

Jacobus A. Eureniius

Viris Reverendis nec non Præclariss:

DN. M. ERICO P. NIURENIO,
Pastori in Bmeâ fidelissimo ejusdemq;
Districtus Præpos: attentissimo.

DN. M. PETRO LINNERIO,
Ecclesiæ Dei, quæ in Skåleffteâ colligitur,
pastori dignissimo.

DN. PETRO NENZELIO,
in Gymnasio Hernosand. Hist. Lecto-
ri percelebri.

UT ET

Prudentissimo & Spectatiss:

DN. CANUTO JNGELLI Bidsnålloo/
Redituum in Angermannia Prætori
maximè industrio.

Simul ac

Venerand: ac Humaniss:

DN. JOHANNI CANUTI RHEZELIO,
Verbi Divini in Rhesilla ministro
benè merito.

DN. PETRO Swånfoot/
Verbi Dei in Ramsilla Præconi
perfideli.

Gratiam Dei T.O.M. bonam valetudinem, Constantem Fortunam, felicem successum & æternam benedictionem ex imis animis precari

Pervigili studio si mens verissimus augur
Sit mihi, fortè decet potius terroris abire,
Expertem memet, quàm imaturos edere sætus:
Est donum, fateor, parvum, nec parva decere
Fautores reputo; sed sæpè minora capeffunt.
Vos igitur quaso placido concernite vultu
Chartas incultas quas Fennica Musa remittit.
Præmia qua vobis ergò condigna per orbem,
Reddam, vel meritis correspondentia vestris?
Hoc ego dum mediter sensim mea membra fatiscunt

Deficiuntq; humeri tanto sub pondere niti;
Hinc feci tantum potui non quanta debebam.
Ultimò jam voveo votum de mente fideli,
Vivite Fautores, vos servat Trinus & Unus,
Donec ad Occasum se vertat Phæbus ab alto.

Dominis Promotoribus & benefactoribus jugi observantiâ devenerandis, colendis: Et Reverenter litare, voluit.

Idem hic qui ibi

I. LOGICUM.

*Tractationem de causis in Logicis
posse institui, sequenti discursu mo-
destè affirmare licet.*

DE causis in diversis disciplinis pos-
se tractari, cordatè philosophanti
bilem movere non existimamus: Mate-
riale enim pluribus disciplinis commu-
ne, Formale verò uni tantum proprium
esse, veritatis indagandæ gratiâ ad lite-
rariâ Palæstram acciti palam profiten-
tur. Nam quemadmodum sol, faber
lignarius, statuarius & ignis non eo-
dem modo versantur circa Quercum,
sed illam vel educendo, vel ei formam
mensæ introducendo, vel ipsi Herculis
statuam imponendo, vel eam consu-
mendo; ita nec Philosophus circa con-
siderationem causarum eodem pro-
greditur tramite, sed semper distinctis-
simo. At ut melius percipiatur & tri-

cæ multorum discursuum evitari possint, attendere est, tactationem de causis geminam esse, 1. Generalem & in actu signato, idq; vel quoad notitiam primam, quæ causæ ratione & *etiam* & quidditative considerantur & sic rerum tractatio ad solam Metaphysicam spectat. Ejus enim est Entis affectiones perpendere, cujus est agere de Ente ipso, nam omnis scientia agit de subjecti sui affectionibus, at Metaphysicæ est agere de ente ipso, ut ens est. E. Metaph. est perpendere entis affectiones & divis inter quas radiant causa & causatū. Vel quoad notitiam secundam, prout non entis sed mentis sunt, & quatenus ad bene differendum faciunt. 2. Specialem & in actu exercito, quæ est omnium disciplinarum; nulla enim harum sine causarum notitiâ constare potest, nam in omni disciplina aliquid cognoscendum proponitur: At scire est rem per causas cognoscere.

II. METAPHYSICUM.

*Principium hoc; impossibile est idem
esse & non esse simul, meritò
præcipuum est.*

Ut nulla arbor tam recta est, in quam non venti irruunt; nec aliqua virgulta tam depressa, quam non serenus humor madidam facit: Ita jam nihil inveniri quit quod non olim circumspæcta antiquitas vel excogitavit, vel in quod nunc Sophistæ excursus facere non audent: sed si quid liberum sit, positum principium id censebitur esse; tanta enim est illius *δύναμις*, ut nemo recurrere possit ad hoc negandum, lumen quippe naturæ indicat duo contraria nunquam posse simul inesse; undè illud per alia principia stabilire meritò est aquam cribro haurire. Cordati in eo conspirant, quod quemadmodum aliæ scientiæ inferiores, principia per se nota agnoscant, eodem

modo se habet in Metaphysica, requiri nimirum aliquod primum & notum principium extra quod divagari mollescit animus; quodnam illud esset, anxie non est quærendum, cum præcedaneum id esse, mens affirmare audet, hâc ratione adstipata; quia per hoc principium non solum cætera principia quasi ἀπὸ τοῦ πρώτου firmantur, dum deductione πρὸς ἀντιφασιν adversarium vel ad negandum, vel affirmandum impellat; sed etiam nec δεῖκναι, nec δὲ ἀδυνάτου aliquid prius hoc demonstrari potest, quia per τοῦ priora demonstrari, fit per processum à causis ad effectus, quem prius laudatum ignorat. Arist: sine hoc Principio neminem philosophari posse confessus est; idq; non absre: Omnis n. humana sapientia per ἀποσείαν adeò debilitata est, ut naturæ secreta sæpè alio modo non possit invenire, quàm deducendo ad impossibile, at nominato nullum est impossibilius, nullumq; prius, meritò igitur hoc primum & præcipuum esto. Cætera mitto, hoc n. fat dextrè suscipienti.

III. PHYSICUM.

Minima Naturæ in tota rerum universitate dari experientia suggerit & Ratio comprobat.

Uberioris σαφηνείας gratiâ, cum minima dari probatum iri tentemus, tria non frustra considerantur. 1. An Sint? Ultro affirmanti calculum addere, ipsa necessitas scrutanti ivalet & autor est; minimum cum subjectum patiens sit, numero infinitarum partium capax non est. 2. Quid Sint? Magni laboris rem esse non arbitramur, cum constet; Ea esse corpora naturalia minutissima, ob parvitatem individua, quæ conjuncta videntur disjuncta videri nequeunt variarumq; actionum & passionum causæ existunt. 3. Ad ostendendum quotuplicia sunt; deducim⁹ ea ad quatuor classes ignem scilicet, Aerem, Aquam & Terram. Minima ignea acrior intellectûs acies percipit, ubi nec urit, nec lucet: exemplo carnis in veribus ab igne assatæ as-

tertum dispalescit, ubi mens sagax magis de substantiarum, quàm accidentium inquisitione laborat. Pertinax igitur fuga ad calorem viribus enervata penitus langvescat, cum sobrij semper accidentis emigrationem *μεταβατικὴν* unanimes detestantur. Consimili repudio àëris minima recusantem, sexcenta exempla refutant. Dolium vino repletum, orificio licet hiscente inferiori, tam tenax liquoris est, ut nihil demittat, antequam in superiora ejus àëris minima sese insinuent. Menti ad aquas si habenas laxemus, uberrima speculandi seges minimorum & ibi occurrit. Urnas enim in aëre sicco rimosas fieri, aquis verò commissas amittere rimas cernit spectator. Gressus si dirigat naturæ speculator ad terras, habet & ibi quo pectus se exaturat: Tophos erassissima corpora, paulò ante in perspicua aqua latitantia, canalibus accrescere cuivis spectare licebit: Quæ omnia assertorem minimorum naturæ indubitanter erigunt.

IV. PNEVMATICUM.

Angelos non posse generare, non tam hominum consensu, quàm sapientiorum feliciore lacte enutritus, rimatur.

Angelos proprio influxu generationis opus perficere posse, vix πισόν multò minus γνῶσόν esse putamus. Duæ enim sunt viæ producendi substantias, una per generationem, altera per creationem, hanc tantùm virtuti infinitæ adsignamus; illam verò Angelis denegamus hoc pacto. 1. Generare est Compositi ex Principijs physicis; est enim à facultate animæ vegetativæ, quæ est actus corporis cibo & potu utentis, at angeli non nutriuntur ob defectum centri concoctionis. 2. Ubi deest materia, ibi nec adesse materia tum quit, quod essentiam inde nanciscitur, at angelitalis materiæ, id est seminis, sunt expertes; nam hoc neq; à Se ipsis, neq; ab alio, aliorum scz. translatum & in matricem infusum, habent.

nam ille solum potest generare qui ar-
canum illud naturæ emittit, non verò
qui transfert; seminis quippè vivificus
nucleus, qui vi prolificâ pollet est spiri-
tualis, undè Chymicis spiritus æthereus
nuncupatur. 3. Tandem si generati-
va facultas sit angelis adscribenda, aut
fit hoc quatenus angeli sunt, aut quate-
nus corpora adsumpserunt; Non illud,
nam negato semine tolluntur etiam
omnia hoc subsequencia; vel si gene-
rent, necessum est ut angelos in lucem
edant, nam causæ erunt univocæ.
Neq; hoc, illud n. assumptum corpus
vel erit humanum, & ita aut mortuum,
aut vivum; non dicis illud, quia caret
facultatibus semen elaborandi, nec
hoc, nam tunc corpus vivum generat,
non verò angeli: vel aliud quid, aliun-
de conflatum? absit: quia caret vitâ &
cæteris generationis instrumentis. 4.
Neq; hîc finis generationis adest, con-
servatio nempe speciei, nè ipsa interea-
at, individuis deficiētib. Nobis igitur
sufficit hoc; crescite & multiplica-
mini &c.

V. MATHEMATI- CUM.

Album illum tractum, Græcis Γαλαξία, non esse meteorum in aëre vacillans veritati arridet.

Non ob veritatem, sed argutum inventum, celebrandus est Antisthenes, qui, Mercurio infanti insciam Iunonem lac præbuisse, Majæ sed eum prolem, cum esse rescierit, repente, nimium lactis ore habenti, mammas subtraxisse, inde profusum, circulum lacteum efformasse, narrat: sed suis hæc favitoribus est relinquenda opinio, ubi potius angustia humani ingenii fascijs ignorantiae involuta ingeminanda est, quàm temerè in re difficili fingendum. Inter plerosq; Mathematicorū & Physicorum accuratissimorum de hac Galaxia non tantum quid sit, sed etiam ubi sit, numnè in coelo, an in aëre, diu litigia viguere. Aristoteles & ejus studiosi, hanc ex calida & sicca exhalatione; lumine verò stellarum illustratâ pronā-

tam esse pugnant. Cui opinioni pal-
mam veritatis surripere subsequencia
videntur. 1. Probabile est solem sibi
subjectas exhalationes facile posse di-
scutere, antequam ad Geminos & sagit-
tarium perveniant, ubi Astronomi fre-
quentiam illam stellarum assolent ob-
servare; E, illæ ibi conspici nequeunt,
nam negatis subjecto & loco, acciden-
tia & locatum subsistere non possunt.
2. Meteorum non esse comprobant
constantia & locus Galaxiæ his dictis
astris vicini; cum è contra Meteora in
aëre suspensa eundem locum à Syderi-
bus fixis distantem non teneant. 3. Ma-
teria exhalationum nunc major. nunc
minor in sublimè elevatur, vix igitur
credibile est, in tantâ varietate, seriem
illam lacteam, si ex his causetur, ean-
dem, omnibus quatuor anni tempori-
bus, quantitatem situm, & figuram reti-
nere posse; Nam sublatâ Causæ ener-
geiâ, tollitur Effectus, Et tantum de
hoc.

VI. MEDICUM.

*Tincturam spermaticam Naturæ
Megacosmi, & naturam Micro-
cosmi principia morbos removen-
di esse, & quædam esse, Divinus Thau-
maturgus voluit.*

Nè cui videar vel nunc, vel olim
amplissima agri Philosophici latifun-
dia præterire, & in alienam messem
falces immittere valdè vereor; ast
cum paululum etiam mei studij Aca-
demici Medicinæ impenderim, impræ-
sentiarum hoc Theorema levi brachio
mihi animus est perstringere. Sed ad
rem. Quidnam hoc internum Astrum
sit, non cuius in aprico est, dicimus
tamen id esse cuiusvis corporis effica-
cem seminis nucleum & arcanū quod-
dam Naturæ incombustibile *divinum*
habens mirabilem; propterea quarum-
libet medicabilium infirmitatum præ-
sens est remedium. Non autem ab
asserti tramite hic deviare facit, quod
Hippoc: ait; Naturā esse morborū me-

dicatricem, quasi nulla esset efficacia spiritus hujus ætherei; hîc enim nihil aliud potest intelligi quàm *δύναμις ἐνεργητικὴ* & symbolicus consensus utriusq; naturæ, per signaturas se mutuo arguentes impressus; undè Macrocolmi *ἐνέργεια* cum natura Microcolmi, ut signum cum suo signato, connecti necessè est. Nam si aliter intelligatur, absurditatem redolet: Medicinæ quippè si quædam sit virt⁹ (uti maximè est, nam Deus & natura nihil faciunt frustra) aut ea operatur morbum, aut sanitatem, tertium non datur; illud non dicis, cum deinde non esset adplicanda sanitatis restituendæ gratiâ, quod facere non quit, morbus n. non est causa sanitatis. Manet ergò Medicinam quoq; esse morborum curatricem, & hanc vim utriq; mundi naturæ, non sequiùs ac mas & foemina concurrunt ad generandam prolem, adscribendam esse. Ast! Medico non cura de verbis sed herbis,

VII. ETHICVM.

*Non cum quovis inter pocula esse
disputandum, à verbis ad verbera
ac rixâ ad tragicum sæpè eventû
transitus vetat.*

Non subtilitatis, sed utilitatis ergò
hanc *παρὰ πρὸς* apposuimus. Quos-
dam enim ferocientes animi impetus
edomare posse, quosdam verò non, vel
cuilibet imperito constat. Si non aliàs,
inter pocula, fortè hoc vitium ple-
rumque succrescit; ubi enim dolor?
ubi rixæ? ubi querelæ? ubi vulnera
sine causa? nonne inter pocula. Prov.
23. Si igitur tales tumultus fiant sine
causâ, cautum quemq; esse oportet in-
ter pocula, nè causam det, dum circu-
los modestiæ turbans, ultra Cathedram
sapere gestiat. Sed & hinc circumstan-
tiæ sunt, cum attendere est disputato-
rum ingenia, vel esse Pacifica, vel Cru-
delia; si illud, placidè in convivijis
quandoque discurrere crimen non est,
modò scrupulositas è colloquio ad al-

tercationem saltum non facit. Si verò hoc, cum neutra pars sui muneris memor, concertationem præter spem inchoët, decentius & utilius est ἥ τ τ α σ α ι, quàm κ κ α ν, svadente Plutarcho; nam metuendum nè, *Lateat anguis in herba*, cum omnia atro carbone notat adversarius cuius latentis animi dissimilis prostat larva. Creatur quoq; ingratitude præsentibus, undè non fieri non potest, quin hujusmodi λογομάχοι crabrones sibi excitent, & sic ab excitatis miseris modis verborum expiare coguntur, imò ærumnosâ morte svavi delectationi convivarum luctum funeris faciunt. Deindè modus disputandi est vel Placidus de rebus honestis, quem approbant Philosophi, animam convivij honesta colloquia facientes; vel Turbulentus, qui maximè vitandus est. Horsum spectat Persij clamor;

- - - - - Usq; adeonè

Scire tuū nihil est, nisi te scire, hoc sciat alter.

Sed nè verbosus sim, verborum vetans, fileo.

VIII. HISTORICUM.

Justini, aliàs historiographi maxime solertis relationi de Patriarcha Iacobo lib. 36. neminem se associaturum esse firmiter concluditur.

Nè ignorantiam clade aliquâ luamus, cuique tantum esse attribuendum, quantum sine læsione alterius fieri posse arbitramur, quod & hic faciendum, modò veritas, quæ anima historiæ censetur, adest, & piaculum contra Oraculi divini veritatem infallibilem non committitur. Iustinus loco laudato variè varia de Israële apertè cum S. Sancto per Moysen locuto repugnantia, refert. 1. *Israelem, ait felix decem filiorum proventus majoribus suis clariorem fecit.* Falsum. Duodecim Patriarcham gratos habuisse, ex textu biblico accepimus. Gen. 29, 30. 2. *Populum, inquit, in decem regna divisum filijs tradidit.* Mendacium. Duodecim enim Tribus fuisse, S. pagina edocet. Num.

26. & Gen. 49. 3. *Minimus* narrat, *inter fratres atate Ioseph fuit*, Itidem vanum. Cum minimus esset Benjamin, Gen. 45. 4. *Iosephum deportatum esse in Ægyptum*, dicit, *ibi magicas artes solerti ingenio percepisse, & prodigiorum intelligentiam condidisse.* Alienum. Ex Sacris enim liquet, eum peculiari revelatione, & afflatu quodam divino somnia explicasse. Gen. 41. 5. *Filius*, adiecit, *Iosephi Moses fuit &c.* Minus ad palatum. Nam S. Sacra solum mentionem facit, *Masse & Ephraim* Gen. 28: 6. *Israëlitas* memorat, *sacra Ægyptiorum furto abstulisse, quæ armis repetentes Ægyptij redire tempestatibus compulsi sunt.* Inane. Nam tota cohors Pharaonis æquoris fluctibus circumdata, miserabili modo, in fata concessit, Exod: 14.

Soli Deo, & solis, & soli & soli
Conditori sit La' in secula. Amen.

Præstantissimo Iuveni,

Dn. JACOBO EURENIO

Angermanno, Philosoph. Candidato
eximio, pro gradu Magisterij eru-
ditè disputanti,

C*elsam doctifonans Scandis IACOBECathe-
dram;*

*Sit faustum voveo; Et quæq; secunda precor.
l. m. q; applaudebam.*

MICHAEL Gyllenstålpe &c.

Præstantissimo ac Humaniss.

Dn. JACOBO ABR. EURENIO

Angermanno; Phil. Candidato meritiss:
Amico suo dilecto, Disput: perdoctam
pro gradu Magisterij publica
luce coronanti.

H*erculis exemplo virtutis tramite du-
ro*

*Incedens, templum clarus honoris adis.
Fructus, honos oneris: noctes duxisse di-
esque*

Insomnes te non pænituissè puto.

*Sic tibi sic Patriæ quærens encomia charæ
Utilibus studijs, commoda multa paras.*

Vivo

Vive igitur virtute tuâ patriæq; tibiq;
Proficius: tandem te beet ipse polus.

In felix omen L. mq. sc.

ABRAHAM TAUVONIUS

Phys. Prof. P. ac Facult.

Ph. p. t. Decanus.

Mavors militia dum vincit Belliger armis,
Pugnaces animos deprimit ense suo;
Clarus Apollo domi ast vincit sine clade cruentâ,
Dum tenebras mentis pellit & alta sapit:
EURENI tecum sic Hic commiscuit arma,
Largiter ut capiti Laurea Serta dedit;
Ergò tu patriam felix clarusq; Salutas,
Dum temet sequitur, Gloria, Laurus,
Honos.

Ita fautori suo omni honore
prosequendo, pro Lau-
rea Magisterij doctè di-
sputanti officiosè applau-
dit.

Laurentius Stenonis
Biôrch Angerm.

